

postepenom „pripitomljavanju”. Prosjak nastoji da čoveka, od koga će docnije prositi, nečim zaduži, da ga stavi u položaj ovisnosti. Ukoliko uspe u tome, njegove prosjačke želje biće uvek uslišene. Osim toga, prosjak se na ovaj način oslobađa „duševnog tereta” koji donosi situacija prosjačenja. Zatim, prosjak na ovaj način otvara mogućnost za svoju društvenu potvrdu, mogućnost koja obično ne doseže dalje od uskog kruga ljudi, ali čiji se „logos” može primeniti i na krupnijem društvenom planu.

Jasno je da priroda ovog zaduživanja ne sme da bude vremenski ograničena: čim zaduženost duže traje, to prosjak duže „siše svoju žrtvu”. Da bi se ovo moglo ostvariti, potrebno je odabrati prigodan način zaduživanja — u svojoj biti, to je ucena. Oblici ovog učenjivanja mogu da budu moć (različite vrste moći), ismevanje, ignoracija i slično; dakle, sve same opasnosti za dostojanstvo. Prosjak zadužuje svoju „žrtvu” na taj način što je pošteduje ili joj nagoveštava poštedu okusa svoje moći, što je u izvesnim situacijama uvažava ili joj nagoveštava uvažavanje... Superiorni prosjak ne zadužuje drugog čoveka nekim materijalnim dobrom (ova vrsta zaduženja prestaje s povratkom toga dobra), već posebnim osobinama svoje ličnosti. Na prvi pogled može se učiniti da je superiorni prosjak veoma snažna ličnost. Međutim, pojam snažne ličnosti temelji se na vrednosnoj osnovi, dok superiorni prosjak tu osnovu ne može da poseduje, jer on, superiorni prosjak, čini od drugog čoveka jadno sredstvo za ostvarenje svoje udobnosti. Stoga možemo pouzdano da zaključimo da je snaga ličnosti, o kojoj je reč, snaga koja je zajednička za svaku drugu nevrednost.

Čovek koga smo nazvali žrtvom pretvara se u prosjaka: da bi umilostivio superiornog prosjaka, on mu čini razne ustupke, daje mu razne poklone, uz izvinjenje što je poklon tako malen i beznačajan itd. Tako čovek prosi svoj mir, dostojanstvo i slične njemu neophodne, osobine ljudskog bića. Ali, ako se dostojanstvo isprosi, a ne izbori, onda je ono samo privid dostojanstva.

Čovek koga superiorni prosjak može da načini prosjakom nije redak — nije redak upravo zbog stoga što ljudi obično poistovećuju nenarušavanje dostojanstva (mir sa postojanjem dostojanstva. Živeti „mirno”, bez borbe za određene principe, znači živeti van konfliktnih situacija, a to je danas, u najmanju ruku, nemoguće. Dakle, svako „mirno” življenje je veštački stvorena situacija koja svakog časa može da se rasprsnje u mali milion potrebnih i, naročito, nepotrebnih konflikata (mir kao kategorija života nije isto što i mir kao politička kategorija). U takvoj situaciji dostojanstvo je nepotrebno, ono je suvišna vrednost (pošto se ono stvarno ne suprotstavlja nekoj nevrednosti) i utoliko se može reći da ono i ne postoji. Privid o postojanju dostojanstva dolazi usled toga što čovek vidi kako ljudi oko njega bivaju vredani, udarani, dok on sve to ne trpi; dakle, on ne mora da pred sredinom saginje glavu. Međutim, prva konfliktna situacija pokazala da tamo gde je čovek, o kome je reč, očekivao da će blesnuti čvrst stav, da je tamo vakuumast, neizgrađen i neizboren prostor. Čovek koji je sklon življenju u neizborenim situacijama sklon je i prosjačenju svoga dostojanstva — superiorni prosjak je vešto iskoristio ovu sklonost.

Koristiti neke sklonosti ljudi za sopstveni životni komfor, to je znak neizgrađenosti društvenog karaktera ljudskog bića, tj. čovek je još uvek ravnodušan za sudbinu drugog čoveka. Sentimentalno uzdisanje nad zlom hudi drugog čoveka ili gomilanje materijalnih dobara ugroženom pojedincu (štampa se katkada kiti ovim akcijama kao najhumanijim delima) samo je površno zadovoljavanje površno usvojene norme o međuljudskoj ispomoći. Napokon, sama nastojanja da se podigne pompa oko dobro učinjenog dela kazuje da je potreba za pohvalom isto toliko jaka, ako ne i jača, kao i potreba da se to delo učini. Trenutni odnos ove dve pohvale kazuje nam da budućnost dugo traje. Superiorni prosjaci još uvek ne moraju da menjaju svoju profesiju.

DOKO STOJIČIĆ

5 pesama

NADA

Zaboravili smo gradove, ljude, šume,
Ljubio sma je ko da sam pušten sa robije,
Kao Nada niko ljubiti ne ume,
Niko tako sva vrata srca da objie.

Jesam li te snevo budan, neprobuđen,
Jesam li te ljubio zvezde dok su kiptale u letu,
Jesam li ja more ili otok sav razuđen,
Jesam li te bar video u belome svetu?

NJENIH RUKU PESMA

Kad u nekom gradu ništa ne liči na tebe,
Ja taj grad spalim i niko mi ništa ne sme.
Tvojom rečju, tvojim znakom usne
Pišem i kraj i početak pesme.

Neka se muzika jedva čujna, kao trava nujna
Glasi ove noći o ponoći.
Sunca jednog zraka deli me od mraka.
Gde je ruka što je na odlasku mahala mi dugo
Gde je taj trenutak — neuhvaćen leptir tugo.

MELANHOLIJA

Svirajte mi na žice neke davne
Muziku koju još nisam čuo.
Sa freski, iz pamćenja noći tavne
Strele u gong! Sve je gluvo.

Voleo sam neprekidno, strasno,
Ljubio sam i jutrom i kasno
Ni dve smrti ne mogu mi ništa
Vatra nije jača od ognjišta.

DVA PITANJA

Kad se u me celog faj bol sunovrati
Vreme s rekam ode, hoćeš prepoznati
Miris vetra, trag odlaska nepovratna,
Hoće li ti na dlan pasti suza zlatna.

Da sam bar zrno koralna na Mikenskoj niski
Na grlu Grkinje, na suncu Mediterana,
Kad bismo trenutak ljubavi bili bliski
Makar me ustavila zlog vremena brana.

STIHOVANA PORUKA

Umreću jednom od nekog bola lepog,
Umreću krišom niko neće znati.
Ptico — ti si poruka pesnika splegog,
Odleti do svetla i opet se vrati.

Ljubav je mapa zlatonosnih tokova
Već dugo traje boj između mene i mene.
Ljubavi, iskuj mi nož od teških okova
Sapet sam u njih — a tvoje oči zelene.

TOMISLAV N.
CVETKOVIĆ

2 PESME

HODOSNEVANJE

Podimo
noćniku moga dana
Luni na san
Toru na dar
Brazdi na rod

Vodiću te tako
Od praga do verige
Od stožera do vitla
Od brega do poljane
dok najniže drvo
atara mog
ne nadvisimo

U tom zaumnom domu
uhvatiće nas sunce
i pesma će ostati
tu
gde je
Zanočić
ispod našeg sunca
Zadaniće
ispod našeg srca
dohod da zaboravi
odhod da utuvi

SVET OVAJ

Svet ovaj
treba
nadvoje
natroje
ko suhu drenovinu
u kap
uma
u more
blaguna

Odatle do neba
i leta ptičjeg
Do zemlje
i krika čovečjeg

Reči će
zvezdama
uranak resiti
Zvezde će
rečima
uzdanak mesiti
Sunce im
rod rođeni

Biće to
svet
klet
cvet